Србобран излази: средом, и суботом

Предплату примаю све ц. и кр. поште, познати скулителѣи и уредничество (грчка улица, у кући брой 1491).

Рукописи невраћаю се натраг.

СРБОБРАН

Предплатне цене: на три месеца 2 ф. 50 но.; на по године 5 фор.; на годину 10 фор. а. вр.

За огласе плаћа се за оно место, кое један ред из петита заузима, за сваки пут по 5 новчића, и сваки пут по 30 новч. штемпларине.

Год. IV. У Новом Саду у среду 30 септембра 1864. Брой 28.

Новосадска гимназия.

О подизаню *велике гимназие* у Новом Саду била е више пута реч у овом листу. У последнѣ време споменуто е и то: да е унтерихтерат предлог вишем мѣсту учинио, да би можебити болѣ било, кад би држава исканой новчаной помоћи іошт нешто додала, пак *србску државну гимнасию* у Новом Саду подигла. На ово смо у брою 22 овога листа примѣтили, да *две гимназие у Новом Саду немогу обстати*, и кад би постояле, да би една другой у многом погледу сметала.

Кад смо ово примѣтили, имали смо пред очима цѣлу доякошню радню патроната о овом предмету, и из нѣ смо се подпуно увѣрили, да патронат не мисли ни у каквим околностима садашню србску новосадску гимназию нити затворити, нити у србску *државну* претворити. Ако би висока влада заиста хтѣла у Новом Саду покрай ове већ постоѣће србске гимназие іошт едну србску *државну* подићи, о чему ми имамо довољно узрока сумњати се: то би сасвим други посао био, али онда не би она у той ствари предлоге Патронату подносила, а іошт манѣ мнѣние од нѣга тражила. Чим е пак ово предходило, и чим е патронат званично изасно се, да државну помоћ за подизанѣ велике гимназие само под тим *условом* прима, ако ће му се оставити доякошня *автономия у управи* овог института; найпосле кад е и од саме владе на ово изасненѣ патроната званично дошло, да она не жели крњити автономну управу патроната: онда нам е наравно морало яко упасти у очи, да унтерихтерат сад наново такве предлоге прави, по коима би се *право обштине и гимназие* сасвим *уништити* морало, и услѣд коих іошт ни ове године не може се отворити пети разред.

Али нам е іошт већма упала у очи, и управо рећи изненадила нас е изява г. Дра Медаковића кою у предпоследнѣм „Напредку“ о той ствари читасмо.

„Ни мало нам ние криво,“ каже се у „Напредку,“ што е унтерихтерат поднео влади свой предлог, да оснує *државну* гимназию у Новоме Саду, *са коіом патронат посла имати неће.* Држава е у стању старати се за школу болѣ, него неколико люди, кои се не бираю за патроне по любави ньиовой (своіой) просвѣти народной и по ревности ньиовой (своіой,) него по околностима и положаима. Државна гимназия свакад ће бити савршения, него гимназия. са коіом онакови патронати рукую, какви су досада код нас руковали.“

Не знамо, шта е г. уреднику „Напредка“ могло дати повода, да на патронат гимназие новосадске тако явно и безобзирно удара. Ако имамо што противу овог или овог патрона, вар онда треба устаяти противу цѣлог тѣла, и противу *самих привилегия* ове гимназие, коя ево већ близу 50 година као србска автономна постои, из кое е досад доста и валяних грађана, и научених мужева, и врстних родолюба изишло.

Ми не ћемо да кажемо, да е управа патроната без сваке мане; али уедно питамо: да ли има кое приватно, или явно, пак ма и државно тѣло, у кога се управи не би овай или онай недостатак налазио? Пак ели се касирало цѣло такво тѣло, или се пошло на то, да се недостатци нѣгови е пута уклоне? —

Ми смо већ едном казали, и сад наново и то поуздано являмо, да ће се велика србска гимназия у Новоме Саду подићи, пак било то државном помоћу, или помоћу нашег народног фонда. Та гимназия, звала се она, приватна, или явна србска гимназия, свакояко ће задржати доякошню свою автономию. Наравно, да би нам наймилие било, кад би она не србска државна, него само: србска *явна* гимназия постала.

Шта ће Аустрия при саданьим околностима чинити?

Ово питанѣ већ одавна све политичаре разних народности у Аустрии занима. Сваки га са свога гледишта толкує; па потом: или аустриске државнике страши или храбри. Нама се у том смотреню найболѣ и найцелисходние „Ботшафтерово“ умствованѣ види. Ер речени лист, ни едне ни друге странке недржећи се, за оно говори, што целой монархии у обште, и сваком поедином народу на посе од користи бити може и — мора.

Он овако говори: у овом тренуѣу, у ком се чини, да е Аустрия споляшньим опасностима обколѣна, чую се гласови, кои ясно ишту, да треба брзо према Угарске попуштати. Између оба момента, чини се, да тако узаимно одношенѣ постои, као између *прилива* и *одлива*: што се већи прилив споляшньих опасности чини, у толико дубльи одлив треба у Угарской да буде; укупна монархия валя за любав Угарске да осушена буде.“ Овима е речима довољно ясно казано, какво е држанѣ Угарске, или управо Мађара према укупной монархии и односно према оним народностима, кое по своіой или по ньиной несрећи, с ньима у додир *долазе.*

Што већа опасност споля за државу, то Мађари мисле, да болѣ стое унутри ер по своіой политици згоде (опортунитет?) држе, да што их год Аустрия више и нуждние требує, да им више ласкати и угађати мора. —

Ова политика Мађара ике се до сада изпунила; а они на нѣно изпуненѣ с таким поузданѣм чекаю, као Юде на Месию.

Франко-сардска конвенция оживила е ньиове тежнѣ, и ако римско или млетачко питанѣ за едну стопу унапред пође, опет ће се пера и нацаци, као символи братства, уставности и слободе появити. Они незаборавлююћи на свою државу у држави, сваку прилику коя им се укаже, или као право, или као страшило влади пред очи ставляю, да е ил приволе или застраше, да ньиове претераности изпуни.

Ми се подпуно са министериялним „Ботшафтером“ у смотреню мађарске ствари слажемо; кои о споляшнѣм стању Аустрие и о мађарским тежњама говорећи, овако продужує:

„Ми само траюће пред очима имамо, и недамо се од меняюћег се *завести.* Ми тежимо за срећом целе монархие, и устав е наш путовођа у той тежньи. Нема никаквих измена (Phase), у коима би се могле манѣ или веће концесие допустити. Ми неслушамо на оштру реч, коя се на Сеньи изрекне, и коя нам са кавгом прети, да све цели брже болѣ у воду бацимо, па да Мађарима ньиову државу у држави, кое они тако нежно *автономия* (самоуправа) зову, повратимо. *Но* ми неочекуемо ни ћарканѣ мира, да ће с юга ил запада доћи, да наша поискиваня подигнемо иштуећи од ньих жртве због ньиовог државоправног положая. Наша поискиваня остаю увек една, ер их неусловлява една честица целог, или едне странке, него интерес укупне монархие. Каква би то политика била, коя би се од прилива и одлива споляшньих опасности управляти дала! У каквом би се ядном положаю влада налазила, кад би с нѣним концесиями с Угарском трговину водила!“

И заиста врло би кукавно са Бечом и министарством Шмерлинг стояло, кад би нѣгова унутрашня и споляшня политика од добре и хрђаве погодбе с Мађарима зависила; ма да се по целой царевини тако вештих политичара налазе, кои држе, да е само іогунство Угарске данашнѣм неприятном станю Аустрие узрок.

Бои ли се Аустрия споляшнѣ буре, као што се е на сваки начин и бояти мора, онда ће увидити, као што државно министарство и увиђа, (и за толико се време силним и непрестаним мађарским напорима одупире,) да нележи пропаст или спасение Аустрие у единой Угарской, односно Мађарима; него у уваженю или неуваженю праведних желя осталих народности, кое аустриско царство сачиняваю. Мађари са застарелим уставом, на кои се толико позиваю, ради су као мрежом и владу и народе да улове; па час народе владом, час владу народима страшећи, ради су и едне и другу, да на свою руку окрену. Но нит им народи верую, нит их се влада бои.

„Да е могуће кралѣвство Угарска са своим самосталним мининистарством и персонално-унионистичним савезом са осталим деловима монархие, то би се влада іош 1861 са угарским сабором споразумела била, без да би чекала притиск споляшньих догађая.“

Влада е дакле, іош онда ту немогућност увидила, да Угарска за се буде; а помишляти е наравно морала, да ће код толико нерешених питаня, пре или после, ма кое до решаваня доћи морати; и да то ню као велесилу, и то такову, коя на првом месту у та питаня, било што се Млетака, или Галицие, или турског царства тиче, обићи неможе: то е за ямачно и држанѣ Мађара при таким появима у призрение узела, и ништа е до данас неби кадро са узетог правца одвести; зашто дакле да е конвенция толико застраши, да Мађарима концесие у наручя баца?

„Ботшафтер“ свое разлаганѣ о споляшнѣм и унутрашнѣм положаю Аустрие и о одношеню према Мађарима овим речима завршує:

„Шпекулация на страх владе чрез саданѣ догађае, сасвим е погрешна. Може бити, да би се код слабе владе помогла. Али на решителности и постоянству кое е министарство Шмерлинг у подобним случаевима показало, разбиће се те шпекулацие и овога пута. И ми би збильски жалили, кад би с оне стране Литаве, место трезвеног разматраня дела и стварних чинителя државне моћи, луд сангвинизам завладао. То би несносно било за укупну монархию, а найвећма за саму Угарску. Што Угарской принадлежи, и што се са благостанѣм Аустрие слаже, то ће іой се при свима околностима дати.“

Тако лист државног министра положай Аустрие и одношеня према Угарской сваћа.

Ми се подпуно са том политиком слажемо, и веруемо, да ће државно министарство, ма мало и поздние, али све народности по ньиовим потребама задовольити.

б.

Станѣ Херцеговине.

У последнѣм брою овога листа рекосмо, да ћемо писмо од 15 тек. кое од нашег редовног дописника добисмо, данас у свой обширности поштованой публици обѣлоданити. Оно гласи од рѣчи до рѣчи овако:

„Жао ми е, што ви не могу чешће и обширние писати о нашой ствари, ер сам у незгодном станю; и ово што ви пишем, пишем вам у планини под Буковином на камену.“

„Турци на Грабу и Зубцима зидаю фортицу коя ће до кои дан бити готова; іошт су *три куле* у Шуми почели зидати, едну на Дриену, на путу између Дубровника и Требиня, другу на Обрћу на путу, кои иде кроз средину Шуме и Дубровника, трећу у Попову код завале Манастира. Говори се, док ове куле (фортице) буду готове, да ће одма Мунибефендия с войском сићи у Суториву, те градити фортицу, а послѣ у Банянима. Мунибефендия издао е наредбу Шуми, Попову, Зубцима, Крушевици и Суторини, да *мораю одсада*, одма од ове године починећи, *давати порезу*, како што е прие буне херцеговачке давано, и онака уредба има бити, како и прие, не уважаваћи нашу погодбу, нити условлѣне уговоре. Прво да даю беговима од земальског рода *од свашта половину*, а цару десето од свега рода и на сваку кућу по 45 гроша годишнѣ порезе и свака мужка глава по 15 на годину, войнице од како се роди, пак до смрти; на сваку оку дувана, што код нас роди, по 12 гр. осим тога има іошт коекаквиех маньиех ђумрука на вино, ракию, со и т. д. — По каймакамовой наредби одсада више *престае* у нашием племенима *главарство*, кое е било по уговору од 1862 год. уређено; то ће одсад каймакам требински са кадиіом свршивати и уређивати, и кривичне послове по корану и миту судити.

Гореречена племена морала су под моранѣ ову каймакамову наредбу примити, и сада Турци живо купе од народа гореспоменуте порезе. Свако дае, без да смие ико ишта проговорити о погодби и уговору од год. 1862, осим едине Суторине, коя іошт ние од турске войске притиснута. Прошастога мѣсеца августа пође едан турски комесар са 40 ага требиньские, да препише и прецѣни добра, землѣ и куће у Суторини, и да изда наредбу, како порезе одсада имаду давати, и како се имаду владати.

„Пошто им каже наредбу од каймакама, онда почне ньиове землѣ и куће на име Требиняна ага писати. Кад то виде Суториняни, скупе се свиколици, те комесара од писаня заставе и единогласно одговоре: Ми смо нашем честитом цару покорни и вѣрни поданици, и дават' ћемо прописане царске порезе и по уговору и погодби од 1862 желимо да се владамо, и да другчие не буде. А што велиш, пашин комесаре, да ове наше землѣ, кое су од 500 година наше биле и остале, и ми куће изградили, винограде и смокве и маслине посадили, и кое ником до данас ни ми ни наши стари продали ниесмо, па да их сада препишете на име Требиняна Турака, да буду ньиове, кое ниесу прие нигда биле, — ми то допушћати не можемо; ер добре доказе имамо, да су землѣ наше.

Кад ово чую Турци, разлућени повичу: Море ћаури, ви сте наша рая, па како можете тако рећи и нас Турке, синове царске, не послушати; знате ли, да ћемо сада войску довести, те вас све поробити и попалити. И тако постане између ньих вика .... Турци кад виде, да им Суториняни не ће да даду оно, што они ишту, са комесаром оду на Зубце, те се потуже каймакаму, како их ниесу ћаури хотѣли послушати, на кое им он одговори, да се претрпе до кои дан, док он сиђе с войском у Суторину, па да ће све уредити, како што треба. Суториняни су писали едну молбеницу, и у Цариград послали, но одговора на ню іошт ниесу добили. Али ће ова молбеница, чини ми се, онако проћи, како што су све до данас пролазиле.

Наши нови главари, турске присталице, о коима вам прие писах, поставлѣни су у своя од Турака обећана им звания; али никакве друге дужности не имаю, него што с Турцима иду по селима, тер од сиротинѣ купе порезе, и шпиониираю, што се ради и говори, те Турцима являю, и помажу Турцима сиротиню под ньино самовластие подвргавати.

1862 године сѣдила е турска войска у Дужи Манастиру 8 мѣсеци, па су били некоя врата од соба и прозоре изломили и покварили, што е една комесия процѣнила на 6000 гроша штете. Ради тога дође прошастог мѣсеца од мостарског паше едан декрет игуману, да он може ту штету од шумске сиротинѣ наплатити, а турска ће власт народу то од порезе одбити. Хоће ли ово Турци извршити, то Бог зна, међутим игуман е одма послао турске пандуре по народу, те су на врат на нос гореречени 6000 гроша скупили, не марећи, што их е страдавша сиротиня молила, да их кои дан игуман причека, да не даю у безценѣ свое лѣтине. (Овде се сад обширно и поименце ређаю дѣла нека, коя на родолюблѣ тога настоятеля велику сѣнку бацаю, и коя сбог тога што се више на личност него на ствар односе, засад изоставлямо Ур.)

Наш честити и храбри войвода Лука Вукаловић и сада се налази у Биелой Гори са неколико друга, и одавде лиепе наредбе дае народу херцеговачкоме, да се како тако за вриеме с Турцима намирую.. Народ херцеговачки, уобште сиротиня, за кою се Лука трудио, моли му Бога за здравлѣ, осим нѣких турских присталица.“

Єдна реч нашим капиталистима.

II.

Реч: устав, слобода, готово е сваком код нас у усти, а нико ни издалека несаня, да онай пут мало утрти треба, по ком е човек рад да последователя има. Слободние мицанѣ едног народа у нѣговом приватном и явном животу, истиче из нѣговог материялног благостаня. А стара л' се когод код нас да благостанѣ простог човека поправи?

На жалост признати морамо: *нико*! Я сам у 19. бр. „Србобрана“ споменуо, што аби нашим капиталистима чинити валяло, да се нашем земльоделцу и потребитиіой класи, у помоћ притече, кад им е крайна нужда. Но тай глас, ние довољно само да од добромислећег долази; нужно е, да и онай као покровитель едне спасоносне ствари са своим гласом на среду изађе, кои е одма речи делом обистинити кадар; али тога нема.

Бацимо поглед на оне пределе где Срби живе, па нигде таква завода, кои би се и на землѣделну класу обзирао. Темишвар и у найновие доба Нови Сад стече штедионицу, но іош ће дуго времена требати, док се та штедионица са свима оним начелима опријательи, по коима би свакой класи, а нарочито землѣдѣлцу под човечним уговорима приступна бити могла. Єр земльоделца на исти начин помоћи мислити као и трговца и занатлию, нестои. Трговцу и занатлии од користи може бити узаймлѣн новац, па да га после 3, или 6 месеци врати; али човеку роботнику ние са тим поможено. Он мора, штогод има и чему се нада, найпре из утробе землѣ вадити, па се іош млого с готовим производом свога труда бавити, док га у то станѣ доведе, да га уживати, или продати може. Ово поглавито о рани важи. Па е ли увек земльоделац сигуран, да ће нѣгов труд од елемента сачуван бити?

Шта му е дакле у таком случаю помоћни кои завод користио, кои му после прве ређаве жетве продаіом землѣ прети?

Што е далѣ велика погрешка, коя се нашим капиталистима с правом пребацити може, то е та ньиова наклоност и готово отиманѣ, да свой капитал у банк-акцие улажу, без да найпре природу тих завода испитую, и последице отуда свое поворности удостояваю. Из таког руковања са своим иманѣм, нити наши предели ни наш земльоделац икакве користи имаю. Но и то ние іош доста, него они тим начином употребљним новцем, помажу трговину у оне руке концентровати, кое нас после своіом шпекулацином тако притискую, да неможемо с ньима ни у чему корак с кораком држати.

Жалостне последице тога, найвећма су нас постигле. Места, коя су пре мало десетолећа чисто србска била, сад су од туђег живля поплавлѣна, а од Срба ни трага ни гласа. Немци и Словаци, кои се болѣ и основние у школама своим образую притискую Србе тако, да овима, где се они населявати почну, дуга останка нема.

На „зашто?“ дало би се више мненя и гласова чути кои може бити, не би се са моим назорима слагали; али тек томе, особито у найновие време, ние влада ни толико крива, колико ни ми Турцима, што су леньи и глупи. И о овом ћу доцние реч повести.

Да неби наш народ тако суновратце пропадао — материялна, пропаст пропаст морална — нуждно би а и човечно било: да наше капиталисте, на ова два спасоносна завода: темишварски иновосадски више позорности и саучешћа обрате, и да свой новац, кои у коекакве кредит-ескомпт и друге банке улажу, кое са сяйним и млогообећаваћим програмима маме, а напоследку опет од 4 найвише 5 процента не носе, на ове земальске заводе употребе, то би нам кратко време одкрило, од колике би нам користи, речене две штедионице биле.

К томе кад се узме, колики новац код провинциялних судова, ц. к. регименти као депозит лежи, кои би се на ову хасновиту цел употребити могао, онда се чудити морамо, да е толика и таког укора достойна немарльивост у нашим капиталистима и толико неродолюбе код извиканих родолюба.

Кад би ова два постоећа завода већу своту у готовини имала, па да се особито призрение на землю притежаваће узме, видили би, како би се брзо нашег земльоделца, а и осталих класа грађанства напредак и благостанѣ утврђивало.

„Тврд намишляй одолѣ мучностма,“ Буде ли збильске волѣ у оних, кои су своим станѣм и грађанским положаем на то позвани, да своих сажителя живот олакшаю, а уедно и себе у сваком обзиру унапреде; онда ће ова мисао и подузеће, од хиляда сада трећих, благосиляна бити; нити ће нашем простаку прва и последня помоћ увек Чивутин те Чивутин бити. О. Л.

О православном *синоду* нашем явля се из Карловаца „Ген. Кор.“ ово:

„Особито србски листови не треба да забораве, да е свети синод тѣло, или бар треба да то буде, кое не обзирући се на народности или какве партайске користи единствено по постоећим црквеним установама или канонима своя на правди и правичности основана заключеня учинити и по околностима вишой пресуди поднети има. Именито у *романской* ствари заключеня су светог синода *само мнѣния и предлови, коих оживошворенѣ од найвишег рѣшения зависи.* Уобште то е такво питанѣ, кое се по своіой суштности нити юрисдикции синода, нити рѣшению странака може оставити. И ипак нема сумнѣ, да се странке труде, да се у погледу овог предмета у явним листовима ньихов положай и захтѣванѣ одржи. Ако дакле читате, да е ствар Романа услѣд одпора овог или оног врстног епископа сасвим пропала, или да они при деоби иманя немаю шта добити; или ако читате, да е патриярх само за Србе найвише потврђен, то можете бити увѣрени, да такви гласови ништа друго нису, него маневри партая, на кое не треба гледати. Вѣруйте ми, да свети синод у погледу подизаня романске митрополие ни е противно радио найвишой намѣри, и да е и само оно пребацивanѣ, да е едан члан синода издаица, свою цѣл промашило и само доказало ексистенцию (биће) несмотрене страсти.“

У овом допису вештим пером умотано е неко опровргаванѣ гласова *србских* явних листова, као да би ови били *противу романске* митрополие, и у том смислу и самом светом синоду у Карловци тежвѣ и намѣре подметали и по свѣту их разносили. Почем се пак досад ни е ни у едном србском листу ни од поединих, нити од корпорация мнѣние чуло, кое би било противу романске митрополие, и кое би по томе основана повода дало дописнику „Г. К.“ то е опровргаванѣ нѣгово сасвим неумѣстно.

Ми смо свагда били за то, да се ова романска ствар по *канонима* наше православне цркве рѣши, али смо том приликом имали пред очима и деобу народних добара и фондова, коя православна црква обое народности досад уживаше, пак смо отворено казали: да деоба тих добара треба да се на правди и правичности оснива. Ер ми не можемо допустити, да Романи дѣле с нама наш фонд народни, кога е основао *србски* митрополит, и кои е нарастао *србским* прилозима. Ми не можемо пристати, да монастири у Банату, кои су *србске* задужбине, сад само зато Романима у руке доѣу, што тамо сад у већини живи живаль романски. Ова потврѣиваня „ни су маневри партая,“ него *мнѣние цѣлог народа*, кое ће се на разправном сабору найболѣ доказати. А ако при свему том нађе се *едан* или *двоица*, кои су зато, да се *србска* добра и *србске* задужбине странной народности покланяю, то треба да поштовани г. дописник „Г Кор.“ знаде, да такве сорте люди има у сваком народу, пак и код Срба, кои би, кад би им за руком испало, све прегорели, и саме свете задужбине, из каквог побуѣеня? то е сваком познато. — Дакле нема код нас „страсти“, кад свако дѣло правим своим именом крстимо, нити правимо какве „маневре“, кад даемо „сваком свое“. Уредн.

Депеша

Друена Делвиса грофу Сартиж у Риму

Француски министар споляшньих послова е на заповест цареву следећу депешу грофу Сартиж, француском посланику у Риму, послао.

У Паризу 31. Августа.

„Господине грофе, положай кои ми у Риму заузимамо већ е давно предмет найозбильние бриге владе цареве. Околности нам се учинише, да су згодне за поновлѣно изпитиванѣ правога станя ствари, и држимо за полезно, римской столици резултат нашег размишляваня саобштити.

Неће нуждно бити споминяти узроке из коих су француске заставе у Рим донешене и кои су нас навели да их до сада тамо оставлямо. Ми смо се одважили били са те почастне страже дотле не отићи, док цѣл поседнуѣа нашег изпунѣна не буде. Но међутим никада нисмо мислили да ће положай тай стално траяти, ми смо га увек сматрали као ненормалан и привремени. Тако га е и пре осам година пуномоћник царев на паризком конгресу описао. Сходно заповестима царевим додао е он онда, да ми едва чекамо онай тренутак, кад ћемо без опасности за мир у земльи и за уваженѣ папинске владе, войску нашу из Рима извући. Иста изясненя смо ми сваком приликом повторавали.

Почетком год. 1859. е св. отац од свое стране сам учинио предлог да се термин, кад ће наша войска из поседнуте землѣ изићи, на конац године те срочи. Будући е тадашньи рат, кои е у Италии букнуо цара приволео, да се одрече опозиваня свое войске, то е мисао та опет покренута, чим су догађаи по изгледу оправдали наду, да ће папина влада у стању бити собственим силама своима за сигурност свою бринути се. Одтуда е произишао уговор од год. 1860, по ком е француска войска у августу месецу отићи имала. Немири, кои се у то доба породише, препречише опет одлазак нѣн, кои смо ми као и папина столица желили. Но царева влада е останак свой наше войске у Риму опет зато сматрала као привремену изванредну ствар, коя се у обостраном интересу прекинути има, чим сигурност и независност папине столице од нових опасности заштићена буде.

И доиста, колико узрока имамо ми желити, да се окупация на неизвѣстно време не продужи? Она сачинява еден акт умешаня, кои е едноме од основних начела явног права противан, и ми га тим манѣ можемо оправдати, што е цѣл наша била кад смо Пиемонту помоћ оружя нашег позаймили, Италию од стране интервенције ослободити.

Пак онда произлази из положая тога и то, да на едном истом земльишту два сасвим различна суверенства едно према другом стое, а тиме постае оно често поводом озбильних тегоба. Овде е природа ствари яча од добре волѣ люди. Многе промене у врховном заповедничтву француске войске су бивале, пак опет су се у свако доба оне распре, они исти судски судари због надлежности понавляли међу нашим ђенералима, коих е прва очевидна дужност бдити над сигурношћу свое войске, и међу заступницима папиног ауторитета, кои су ревньиво настоявали независност землѣ господара у дѣлима унутрашнѣ управе одржати.

К овима неизбежнима незгодама, кое ни они француски агенти нису били кадри уклонити, кои су папиной столици найискрение одани били, придружиле су се іош и друге, кое су неуклоньиво из различности политичких гледишта произлазиле. Обе владе не покораваю се еднаким управляюћим упливима и не поступаю по истим начелима. Савест наша често нас е присилила, да даемо савете, кое е опет савест римскога двора држала да одбацити мора. Кад би наше навальиванѣ у очи упадаюћи характер на се узело, то би онда изгледало, као да ми снагу произтичућу из нашег положая злоупотреблявамо, и у том случаю би папина влада код явнога мнения изгубила заслугу и за наймудрия своя заключеня. С друге пак стране, кад ми при дѣли присуствуемо, коя се са нашим друштвеним станѣм и са начелима нашега законодавства никако не слажу, тежьом муком можемо одговорност избећи због политике, кою одобрити не можемо. Одговараюћи особитом суштаству своме, има папина столица особите законе и права, коя у многим приликама на жалост у противности са идеама нашега времена стое. Ми би за цело, и удалѣни од Рима жалили, кад би римска столица своя особита права на далѣ строго употреблявати хтела, и ми би држали, да из детиньске привржености без сумнѣ неби ћутати смели, кад би сличне ствари противнику нѣном за изговор служиле; али присуство наше у Риму, кое нам у той точки строжие дужности налаже, образуе у таквим околностима и деликатния одношеня међу обе владе, и дае већу важност ньиховой међусобной осетльивости.

Но биле ове незгоде како му драго очевидне, ми се ипак нисмо хтели од примлѣног задатка одвратити дати. Свети отац ние имао войске, да свой ауторитет у унутрашньости против планова револуционарске страшке штити, а с друге стране е у обзиру на притежанѣ Рима, кои е талиянска влада сама преко уста своих министра у парламенту и путем дипломатских саобштеня, као главну варош Италие захтевала, у целом полуострову врло узнемираваюћа узруяност владала. Док су год такви планови мисли туринског кабинета заузимали, морали смо се ми бояти, да ће одма чим се войска наша извуче, слѣдовати напада на папину землю, кое римска курия неби у стању била одбити. Ми смо хтели покровителство наше све дотле іой држати, док не увидимо да е опасност од таквих непромишлѣних подузећа прошла.

Ми се, господине грофе, чудимо данас сретним променама, кое се у том обзиру у общтем положаю полуострова показую. Талиянска влада настоява од ове године, да заостатке оних страшних друштва, уклони, коя су се поспѣшна околностима, изван домашая нѣне акние образовала и поглавито Рим за предмет своих проекта учинила. Влади е сретно за руком пошло у отвореной борби разпршити их, и увек кад су се год изнова устроити покушавала, бивали су договори ньихови о малом труду осуећени.

Влада та ние се на то ограничила, на своме земльишту не дати, да се каква нерегуларна сила организира, коя би хтела провинние стоеће под папиним суверенством напасти, него она е и своіой политици према римской столици дала држанѣ, кое већма у сугласию са нѣним общтим међународним дужностима стои. Она ние више у сабору споминяла абсолутни програм, кои Рим за главну варош Италие проглашуе, и престала е у овой ствари слати перемторна изясненя коя су се одпре почешће понавляла. Будући се дакле турински кабинет одриче тога, да путем силе иде за остваренѣм едне намере, чему смо се ми противити одважили били, и будући он с друге стране седиште ауторитета свога, коега е присуство на месту више према средини нове државе лежећем нуждно, то е он сам наумио главну варош свою у другу варош преместити.

У очима нашима е, господине грофе, евентуалност ова од велике важности за римску столицу као такођер и за царску владу, ер ако се обистини, створитће она нов положай без досадашньих опасности. Пошто смо ми од Италие оне гаранние кое смо мислили да у корист папине столице против споляшньих нападая искати морамо, задобили, остало би нам іош само римской влади при образованю войске помоћи, коя би довольно снабдѣвена и толика била, да ауторитет папин у унутрашньости штити. Римска влада би нас нашла готове, рекрутованѣ свом силом нашом подпомагати. Садашня нѣна помоћна средства истина не допуштаю іой издржаванѣ великог броя стоеће войске, али уговор кои би се имао склопити, скинуо би са римске столице еден део дуга, коега е интересе она до сада плаћала, држећи да е то достойности своіой дужна.

Док би она тако дошавши до притежаня знатних свота у унутрашньости од одане войске хранѣна, а с поля обвезама заштићена била, кое би ми од Италие искали, видила би се она у положаю, кои іой за сигурност и независног нѣну ямчи и кои би нама допустио бавленю наше войске у римским државама край учинити. Тако би се обистиниле оне речи, кое е цар у писму едном од 30. юния 1861. кралю талиянском писао: „Я ћу войску мою у Риму дотле оставити, док се год Ваше Величество са папом не помири, или док год свети отац види, да заоставшим државама нѣговим од редовне или нередовне войске каква опасност прети.“ Ово су, господине грофе, приметбе, кое су из поворног, савестног изпитиваня садашньих околности произишле, и кое царева влада држа, да е време римскоме двору саобштити. Римска столица сигурно као и ми желе найискрение да онай тренутак настане, кад покровительство оружя нашег за сигурност нѣну неће више нуждно бити, и кад ће она без опасности за велике интересе кое заступа, у нормални положай независне владе повратити се моћи. Ми се дакле поуздано надамо, да ће она чувства коя нас руководе подпуно уважити, и са овим уверенѣм опуномоћавам вас, да позорност кардинала Антонелия на изложене ове основе обратите.

Ову депешу можете Нѣговой еминенции прочитати.

Примите уверенѣ итд.

Друен Делвис.

Далматински Сабор.

У „Националу“ у прилогу читамо обширние извештае, из коих вадимо у кратко ово. У председниковом говору, коим е отворио сабор, то е найзнаменитие, да е Н. Вел. краль потврдио обћински закон, те чим га преведу на нѣмачки и на хрватски, да ће га ставити намах и у дѣло. За тим е било радостно и то чути, да акопрем попечительство ние приказало Н. Вел. на потврду оно, што е прошли сабор заключио о управи нашега езика у учиони и на суду, ер ние био посао іош подпуно свршен, кад е разпуштен сабор; да влада ипак обећа, да ће од свое стране све могуће учинити, да задовольи народной желби, изявлѣной на сабору.

Председник е говорио и о земальском прорачуну; каже, да пѣнезно станѣ ние найгоре у земальской благайници; али да неће бити могуће новому сабору облакшати земальски данак у окружию задарском и сплѣтском са 3%, како е био обећао разпуштени сабор; ер да су се умножили трошкови за залуђене и на родилѣ, у коих е струка до сада држава подпомагала, што у напред неће више.

У првой саборской сѣдници од 26. руйна, представи председник сабору дра Лепену дворског савѣтника на намѣ. далм., као владина повѣреника, кои е засѣо на мѣсто бар. Рознера; пак навѣшћуе, да се прелази на дневни ред: I. Избор двaю привремених тайника.

Клаић позивлѣ председника да упита сабор, како ће се бирати, будуће да то ние у правионику назначено: или обичайним начином избора, или коим другим.

Председник позивлѣ сабор, да одлучи: би одлучено, обичайним начином.

Изабрани су Николић и Вранковић, кои ступе на тайнички стол и преброе затим заступнике: има их 31.

Председник преда тайником четири дописа од намѣстничства, да их проштию.

У првом се шалѣ сабору кралѣвска повеля, коіом е позван сабор, да се сакупи на 26. руйна у Задру.

У другом се навѣшћуе сабору, да е Н. Вел. наименовало витеза др. Петровића председником, а Вићу Вулетића нѣговим намѣстником на сабору.

У трећем се навѣшћуе, да е попечительство явило намѣстничтву іош на 24. да е Н. Вел. на 30 потврдило обћински закон, о ком е прошасти сабор вѣћао и одлучио на 10. ожуйка тек. год.

У четвртом е дано на знанѣ, да попечительство ние приказало на потврду Н. В. заключке прошастога сабора о упорави нашега езика на суду и у науку, а то поглавито с тога, што е тай посао опремлѣн у саборском одбору год. 1863, а не год. 1864; ер нису све точке дошле на претрес, ни на гласованѣ, кад е сабор разпуштен, и тако нису оне одлуке него само уломак цѣлога суставa, како би се имало с нашим езиком поступати; пак найпосле ер е нашло іош нѣке мане у облику оних одлука. На концу обећа намѣстник на име попечительства, да ће се влада побринути оправним путем, колико буде могуће задовольити народной желби, изявлѣной на сабору, зашто да ће у свое време дати особит напутак.

Свршив ово читанѣ, прелази се на дневни ред: II. Одлучити, што ће се са изборними списи. О том се разви занимива разправа:

Председник преда владаочево писмо, с коим су списи послани на сабор, да га тайници проштию. — Владалац шалѣ изборне списе на сабор по другой точки §. 52. изборнога правионика, да сабор прегледа изборе.

Затим преда предс. тайником, да се проштие друго писмо од зем. одбора на сабор. Та ђунта каже сабору, да по §. 52. владалац има послати на одбор списе; будуће да ние тога учинио, прие него се сабор отвори. Одбор е запитао те списе, а владалац их е занѣкао; а будуће их сада посла на сабор, што ние по закону, одбор моли сабор, да му их врати и да га напути, да их пошлѣ одбору, кому е дужност те списе развидити и о ньих извѣстити сабор.

Председник рече, да е то мнѣнѣ већине одбора, а не целога одбора; пак да е и маньина у том послу изрекла свой одвѣт, кой предае тайником, да се штие. — Маньина одборски мисли, да остане, што е ствар учинѣна, ако и ние приятна; да би било дуго питати протумаченя § 52 изборног правилника; да ние подобно претресати парницу о пристойнойности међу сапором; да се тако добива времена; пак да неби било пристойно да у сабор уђу говорити люди, кои нису заступници.

Владин повѣреник штие §52. изборнога правионика, кои гласи: „Свеколике списе изборне има поглавар земальски одбравити одбору земальскому (ђунти), кой ће просудити их и затим извѣсти о том сабор земальски, коему припада одлучити, да ли ће се кой изабраник пустити на сабор или не (§ 30. реда земальскога). При првом избираню, кое се обавило буде по овом реду изборном, имаду се свиколици изборни списи предати непосредно земальскому сабору, да изрече одлуку, поменуту мало пре.“

За тим каже, да међу двѣ точке онога § влади се чинило држати се друге, коя се по нѣзином мнѣню тиче изборах обѣих, какови се догађаю кад се из нова бираю сви заступници на сабор; чим іой се чини, да се прва точка тиче оних избора у коих се бираю само поедини заступници: ер да се у обѣих само извршую сви параграфи изборнога правионика, а на осталих само нѣки параграфи; с тога е влада послала изборне списе на сабор, а не на одбор.

Клаић вели, да е у правионику ясно показан пут, по ком е влади ходити у овом слу. § 52 каже, да се списи изборни предаду одбору; а да ако е друга точка навела владу у сумню, она е имала питати министарство, што да ради, пак би се била владала, како би іой било наложено. Он држи, да сад неостае друго него отворити пут влади, да врши свою дужност, т. е. да іой се врате списи, како ће их моћи предати оному, кога иду, и зато предлаже, да се приме одборова молба на закону ослонѣна. Закон хоће да изборе прегледа одбор, пак е влада имала их дати одбору на преглед. С тим ние нипошто повређено право саборско, ер найпосле сабору самому остае, да списи буду послани на одбор. На потврду свога мнѣня наводи, да год. 1861, кад е распуштен први сабор истрански, а позван нови, да у одбору старом ние било ниедногa новоизбранога заступника, па да е са свим тим влада предала одбору земальском нове изборе, да их прегледа и о ньих да извести нови сабор, и да е тако учинѣно. Найпослѣ наводи из саборских списах год. 1863 далм. сабора нѣке точке, у коих се находи претресанѣ о овом послу. Онда е госп. Лапена био онога истога мнѣня, кога е Клаић сада. Онда е госп. Лапена тврдио, да се неби знало, како ће се на сабору започети претрес *о изборих*, ако неби прие одбор земальски прегледао и протресао изборе, пак учинио свой предлог. Госп. Лапена данас тврди противно оном, што е онда тврдио, а Клаић остае при своіой и при оном, што е онда на Лапенине речи заключио сабор, те опет понавља свой први предлог, да се списи по одборову захтеву врате влади нека их она пошалѣ на одбор.

Сврши ће се.

Нови Сад 29 септ, По обичаю школском било е у ову неделю у саборной цркви призивание светог духа за ученике гимназ. и србских нормалних школа. Три су свештеника са ђаконом служили, и гимназ. катихета г. Андрия Монашевић говорио е том приликом врло поучну бесѣду, коя се не само на ученике, него и ньихове родителѣ односила. Само велика штета, што е црква тако рећи праздна била. — Данас се читаю у гимназии закони школски. Ученика досад уписаних има 88, манѣ нег лане, због тога, што су многи и из гимназие, кои су се лоше владали и учили, а и из 4-те главне норм. классе отишли у реалну школу, коя се ове године напово код нас отворила. Али при свем том судећи по свѣдочбама, кое су нови ученици из главних школа у гимназию донели, можемо казати, да ће брой *добрих* ученика ове године већи бити, него лане. — Прошасте године заведена е у нашой гимназии и *ђачка библиошека*, коя има приличан брой валяних за изображенѣ ума и срдца дечиег написаних књига, кое у часовима одмора ученици гимн. читаю. Тим се надамо наше ученике сачувати од читаня коекаквих романа и белетристичких повременних листова, кои вам младеж нашу кваре.

ДОПИСИ.

р. **Карловци** 26. септ. Данас држасмо опело у саборной цркви многозаслуженом епископу горньокарловачком и бившем митрополиту београдском *Петру Іовановићу*, на коме су сва гг. архиереи са г. царским комесаром и народним заступницима присуствовали. Чинодѣйствовао е посвећени г. епископ *Никанор* са многобройним свештенством. Он е и бесѣду надгробну покойнику говорио, истина кратку, али езгровиту, пуну похвале о покойнику, сравнююћи заслуге нѣгове на полю црквеном у Србии учинѣне, са заслугама првог просвѣтителя србског, светителя *Саве*. У 11 сати пре подне кренусмо се на пут и око 1 сата после подне стигосмо у Ман. Крушедол, гди покойника у цркви до кнегинѣ Любице сахранисмо.

Синод ће свршити свою радню за 8—10 *дана*.

Србия.

Кад е Нѣгово императорско Величество цар руски, из извѣстия господина овдашнѣг генералног консула Н. Шишкина дознао за несрећу, коя е летошньом поплавом народ србски неки краева постигла, благоволио е у помоћ пострадавшима послати суму од две хиляде дуката цесарски, ставивши е на расположенѣ нашем свѣтлом князу, да е у реченой цѣли употреби. Министер финанције, кои е исту суму управи фондова послао, да неби до расположеня нѣног бесплодно лежала, изявлюе овим од стране княжевог правительства и у име пострадавши явну благодарност на овом царском дару.

Господа овдашньи представници страни сила саучаствующи у несрећи, кою е летошня поплава некой части нашег народа причинила, изволили су преко министра иностранi дѣла у помоћ пострадавшима подарити и то господа генерални консули: кралѣвско-вел. британски, кралѣвско-талиянски, царско-руски, царско-француски и царско-аустриски по двадесет дуката а г. заступник кралѣвско-пруског консула десет, свега сто и десет дуката цесарски. Министер финансие послао е међутим ову суму управи фондова на рукованѣ, и изявлюе овим реченой господи на том дару явну благодарност од стране княжеве владе и у име пострадавши.

(Срб, Нов.)

У Майданпеку 23 сеп. Код нас се започео рад у велико, и то ме побуди да видим каква е то ука и лупа у бакарной кузници, кад тамо, а я застанем на неку србску господу, за кою ми раденици рекоше, да дирекция предае Майданпек и да е рада ступити у компанию с правителством.

Юче е из Майданпека отишла депутация са жалбом целог жительства, да е предаду министру финансие и да моле за заштиту за обдржаванѣ свои фамилия, такође за обезбеђенѣ ньиовог приманя од овдашнѣ дирекциe. Єдно вече држао е г. Буйлон засѣдание са овдашньим кредиторима и молио и да га пречекаю за 30 дана, у него време, да му іош позайче 200 дуката

како да од ови новаца по мало издае раденицима, а за то време да ће израдити 120 центи бакара а 160 има готовог, то е 310 центи, кое кад буде готово, да се преда едном трговцу, да исти бакар однесе у Аустрию, и да га прода, па би одтуд добио 4350 ц. дуката, и тим би се одужио трговцима и раденицима; али овай његов предлог неби усвоен из узрока, што е бакар, кои е готов, истог дана био уступлен његовим служительима, да се наплате. Ето тако се овамо ради. Међутим сваки се радин рани из свое баште, ер неима ни едног франка, ако овако іош кои дан подржи, сваки ће куд кои бегати. Тежко е за Французе а за сиротиню іош теже, ер нема шта да еде. Сад се появлюю већ и краће, и едан другом краде кромпире и кукурузе из баште. (Светов.)

Унгарска.

У Пешти 22 септембра: „Пешти Хирнек“ држи, да би за изравнанѣ постоећих диференция нуждно било, да се разни нагледи — кои се с едне стране февруарског патента, а с друге стране легализма од године 1861. држе — да би се спорно питанѣ повратити морало онамо, где се изходна точка сваког задоволяваюћег изравнаня и сваке поштене трансакцие налази. И то е земльиште октобарске дипломе. — „П. Х.“ саобштава писмо, коим се гроф Ђорђе Андраши од к. курие опраштa. Његова преузвишеност хвали у њему ревност свих чланова вис. суда коега е стару светлост он одржати настоявао и над његовим законитим правама, веран своіой дужности и положеной кралю заклетви, бдио. Споминюћи одступанѣ свое од места судекс курие, вели гроф Андраши, да га е Његово ц. к. величество на молбу његову из призреня на фамилиярне околности, његову старост и све већу слабост, одпустило.

— „Пресси“ пишу из Пеште од 22 септ: Од 12 септембра се воде саветована код наместничства, коих е предмет политичка организация земље. У меродавним круговима имаю слабо повереня у ту конференцию. Пре свега се бое ограниченя автономие муниципия и сувишног разширеня уплива власти на самоуправу варошких обштина, коя е и онако стешнѣна. Врло е лако поняти, што грађанска интелигенция саветованя сасвим бирократичка, зато што се о њой без нѣ решавати намерава, по начелу и из доследности осуђуе.“ — Но дописник мисли у осталом, да се права цѣл речених саветованя не састои у уређеню жупаниских администрация.

Аустрия.

У Бечу 24. септембра. Његово величество е найвишим решенѣм од 13. септембра 1864 одобрило умножене прве две класе плате римо и грчко-католичких затим грчко-несаединѣних капелана, и то од 8 на 20 прве класе, а од 55 на 80 друге класе, кое ће од 1. януара 1865. у живот ступити.

— Велики войвода Райнер данас е заступаюћи Његово величество, аудиенцие давао.

— Његово величество е 20 стипендия, сваку са 250 фр. годишньих, основало за младиће, кои су у хрватском езику подпуно вешти и кои се одваже посветити се войничко-юридичкой кариери, с тим определенѣм, да се такви младићи обвезати мораю, да ће се кад у службу ступе даги 6. година у оним предѣлима употребляватн, где е хрватски език за обавлянѣ судских послова необходно нуждан.

Француска.

Из Париза пишу „Ест. Конст. цтг.“ Являю зз неки озбильни израз напин против конвенцие од 3. септембра. Прошле суботе е дочекао он у едно доба 100 француских свештеника. Он им е држао снажан и решитилан говор у ком е следеће место било: „Неке особе надаю се, да ће све са поравнанѣм у ред довести, као да би се са савешћу могло погађати и као да би црква могла од начела своих што продати! Ви, децо моя, ви ћете се енергично далѣ борити, нити ћете заблуди и найманю концесию учинити.“ Папа е у разговору своме са француским свештеницима трипут споменуо, да е нуждно право цркве бранити и свако поравнанѣ снажно одбияти. —

— У Паризу 19 окт. Ако іош имаде где на свету добродѣтельи, та се у конвенции од 3. септ. налази — тако увераваю сви званични. Та конвенция е радикално средство против революцие; она ће у Италии све у ред довести; она е други Аспромонте за Гарибалда и Мацина као что данас „Франс“ уверава. Знатно е, што лист тай за доказ конзервативног характера конвенцие поглавито на той околности оснива, што ю е Друен Делвис, а не Тувнел или други кои полуреволуционар склопио. И дипломация е већ упућена, да у томе смислу конвенцию код свих дворова тумачи а „Мемориял дипломатик“ можда е болѣ извештен, кад слично явля о садржаю депеше, кою е недавно херцог од Грамон г. грофу Рехбергу у Бечу читао. „Мемор.“ пише о той депеши:

„Француска влада опровргава сваку мисао, као да е она наумила римску столицу непријательима папинства предати; баш напротив имаю договора са Пиемонтом све опасности уклонити, кое су до сада од талиянске стране световной влади папиной грозиле. Француска никако не намерава римско питанѣ на пречац к концу привести; она ће се увек оставити за компетенцию будућег конгреса. А и никаквих обвезности не намеће она папи; іош манѣ пак иде она на то, да папу на припознанѣ пиемомтског отиманя принуди. Укратко Француска хоће исключивой окупации, на кою се Европа већ толико пута тужила, крај да учини и да подпуно уживанѣ суверенских права папи поврати, начинивши га господаром у његовой кући, без да се у будуће има бояти од революционарских тежня Итталие. —

„Мем.“ сиая с' тима уедно и савет Аустрии да се обезоружа и у самой Венеции, и да тиме поверенѣ свое покаже. —

— У Паризу 21. септ. Данашньи „Монитер“ саобштава едну депешу министра Друена Делвиса на грофа Сартиж од 31. авг., у коіой стои: „Окупация Рима сматрана е увек као ненормална и провизорна.“ Затим се наваћа узрок из коега Француска жели да войску из Рима избуче. „На окупации се оснива акт интервенцие, кои е противан едноме од основних начела нашега явнога права, и то тим више што се она код нас не може оправдати, ер е цѣл наша била кад смо Пиемонту помоћ нашу дали, Италию од сваке стране интервенцие ослободити.“ Депеша напоминѣ непрестани раздор и сударе међу римском власти и француским генералима, и вели, да обе владе не поступаю по истом начелу; „савест наша нас е много пута обвезала на савете, кое држе у Риму да треба одбацати. Ми се при томе тешко можемо уклонити од политичке одговорности, кою не би морали на себе примати.“ Депеша конштатира сретне промене, кое су у Италии настале; талиянска влада е до тога доспела, да може свезе, кое су против Рима управлѣне, разкинути; она е престала абсолутни програм са Римом као главном вароши напред ставити, она е заключила главну варош на другу варош пренети. Ова евентуалност би могла по скапляню уговора ради заштите свете столице, допусти, да се време определи кад ће француска войска из Рима изићи. Папа нека време назначи кад покровительство нашег оружия за сигурност његову неће више нуждно бити, и кад ће моћи он у нормални положай владе опет ступити.“ (Фтрл).

У Паризу 20 септ. У великой опери е юче држана генерална проба едне опере, кою ће сутра давати: „Roland á Roncevaux.“ Генерална проба у опери значи много, особито од како царев дом над тим малим светом господари било е дакле многих сенатора, коморника и бивших министра, кои радо о музици и политици говоре. Я се обратим на едногa познатог човека и говорих с њиме о конвенции од 3 септ., односно о премештаню талиянске главне вароши. „Ох“ одговори он смешећи се „зар ви озбиля мислите, да ће Флоренц бити главна варош Италие.“ — „Не“ одговорим я, „я и не мислим на ту главну варош, права главне варош е Рим, „Рим или смрт“ пак Флоренц се зато подмеће, да се то питанѣ опет покрене.“ Дођосмо затим и на Аустрию и на држанѣ Француске према четвероку тврђава. — „Што се тих ствари тиче“ рече онай с коим сам се разговарао, „ту Талияни не долазе у рачун. Сами себи оставлени нису они ништа кадри учинити, пак и неће ништа чинити, ер не могу ништа чинити. Али ви ћете поняти, да код садашнѣг положая Европе цар политике имати мора. Пак кое да се лати, кад с' едне стране либералне, или ако хоћете, революционарне идее стое а на другой страни контрареволуция, абсолутизам? Хоћете ли ви да Наполеон, кои свой положай обштем праву гласаня захвалити има, пређе на страну контрареволуцие? Што се Аустрие тиче, њен положай у Венеции е у опасности, то е ясно, и ми ћемо іой е отети, то сам сигуран.“ Затим поче разлагати узроке, зашто Пруска и Русия исто као и Енглеска ни мало се промишлявати неће да Аустрию саму оставе. Фанфаре оршестра позваше нас опет натраг к' Роланду и његовом стрицу цару Карлу, ком се од почетка до краја Осана пева. Ер „Roland á Roncevaux“ дае се, као што и можете мислити, само зато, да се хоровима прилика да едногласно викати: Живио цар! (Фатер.)

— Из Париза являю од 21. септ. Юче е руски преправник квартира гроф Стоганов овде стигао, путуюћи у Ницу, да приуготови све за долазак руског цара и царице, кои ће као што е срочено 13. октобра тамо приспети. Од стране наше владе су већ оправлѣна упутства у Ницу, да се нуждне припреме за дочек царичин нареде. За ню оправляю два прекрасна дворца, и вилу Ђулио. Говори се да ће се руски цар и царица неколико дана овде, односно у Компиену бавити. Но као прилично поуздано узима се, да дипломатска одношеня међу Русиом и Француском топлину одговараюћу оной у Ници имаю, те да ће цар француски цара руског тамо поодити. У почаст састанку томе бит ће великих маневра на мору, кои се већ преправляю, на кою ће се цѣл наше велике ратне лађе, међу коима и „Солферино,“ корвете „Ла глоар“ и „Алгезирас“ подпуно у ратно станѣ ставляю. — „Патри“ явля: Вечерас чекаю овде г. Бизмарка кои ће се 24 сата у Паризу задржавати.

Пруска.

У Берлину 23. септембра. Данашньи „Штатсанцайгер“ явля: Едан рескрипт министра унутрашњих послова укида ограниченя у обзиру на издаванѣ поморских путних листова. Званични тай лист явля далѣ: Царица Евгения посетила е пруску кральицу у Бадну, кою посѣту е кральица у двору херцегинѣ Хамилтон вратила. Данас пре подне био е доручак код њихових величества краля и кральице а затим е царица продужила свой пут у Француску.

Данашнѣ „Народ. Цтг.“ являю: Пруски пуномоћник е кралю грчком Ђорђу предао писмо, коим се явля припознанѣ нове владе:

„Провинц. Корр.“ пише: Сазиванѣ зем. сабора ће тежко пре половине децембра изићи. —

Италия.

У Турину 22. септембра. Званичне нов. саобштаваю извѣстие пређашньих, министра, коим е декрет о сазиваню парламента спроведен. Извѣстие то вели: У онай мах, кад смо ми владу примили, налазило се римско питанѣ у таквим околностима, да нити би достойно ни од хасне било, непосредне преговоре повести. Влада е чекала на поспѣшни момент по саветованю парламента, кое би іой као правац служило. Римско питанѣ морало се само моралним средствима решити. Морало се са Француском у договору поступати, да би се примлѣна начела неинтервенцие задобила.

Цар Наполеон е увек захтевао, да свою войску из Рима извући може, не само зато, што

е овай акт сходан начелима еднога права коя су основ царства, него зето што е препорођенъ Италии е едно од найславниих дѣла нѣгових. Но цар е држао да силу ону не може на едан мах напустити, кою оружѣ нѣгово од 15 год. заштиѣуе. Да би чувства католика умирила, ние могла влада другчие, но обеѣати, да на папину землю нападати неѣе и да ѣе нападаима нередовних чета на границу кралѣвине на пут стати. Ово обеѣанѣ, лоялно дано и стално држано, не разорава нити умалюе право и потраживаня народа; али оно утврѣуе нужду, да се само моралним силама дѣйствовати мора, да народне идее побѣду одрже.

Влада ние заборавила на венецияньско питанѣ. Аустрия, настанѣна у Венеции, може у неким евентуалитетима, за кое се сбринути морамо, опасна постати. Увек е била главна мисао кралѣва систему обране организовати, коя захтева, да се столица владе у другу варош, коя болѣ лежи, пренесе. Войничка размишляваня назначила су Флоренц као ту варош. Ово пренашанѣ, премда само по себи ствар унутрашню, нееня, споено е са уговором едним' кои е год тим условом лакше склоплѣн зато, што е Француска уговор тай као залогу сматрала, да се Италия одриче насилних средства против папинства.

Извѣстие то изражава найпосле уверенѣ, да ѣе Турин жртву принети и позива да се сви на краля угледаю, кои е Италии врло одан.

— У обште долазе из Италие непрестано противусловна извѣстия, найжешѣе партайство за и против. Ништа неприноси толико к томе, да се права пресуда над домашаем конвенциие изреѣи не може, као жестоко говореѣа талиянска преса и задружина. Из разних демократских задружина сипаю се протести против конвенциие као киша, кои сви са тог гледишта излазе, да пренашанѣ главне вароши и обвеза да ѣе се папино земльиште решлектирати, толико исто значе. као формално Рима се одреѣи.

Найжешѣе изгледа следеѣе извѣстие из Пизе по „Унита Итал.“ „Дружтво Монтанели за међусобно воспитанѣ и помаганѣ, заключило е у своіой редовной седници, против „неморалног уговора протестовати, кои е међу владом, коя се француском назива, и међу владом, коя се усуѣуе талиянском називати, склоплѣн, ер би он био штетан за единство и независност Италие.“ — Жалеѣи жртве коэ су у Турину пале, разишла се скупштина с виком: Roma o morte!

У Риму „Колн. Ц. пишу одтуда: 12. сеп. дође госп. Сартиж у Ватикан да папи саобшти заключенѣ Француско-Талиянску конвенцию. Француски посланик е очевидно у неприлици био; Пиус IX пак само се смешио, не хотеѣи се позитивно о конвенции изяснити. Међутим кажу, да е ипак следеѣе речи изусто: „Господине посланиче, на вашой конвенции веѣ имаде крви.... У Турину се чуше гласови: Живила република! смрт цару!... Сироти Талияни! Они ѣе кад дани изкушеня прођу светой столици се вратити и реѣи: Папа нас ние никада варао!“

Енглеска.

У Лондону 18. септ. „Хералд“ найконзервативнии, али строго протестантски орган лондонске дневне пресе, изярлюс данас у своме уводном чланку, да се „Конпосумус“ у многом одношенюисасвим оправдати дае, ер папа нема наслеѣеног, него повереног му притежаня. Само са допуштенѣм цркве, т. е. едног екуменског сабора, могао би он патримонию св. Петра одстранити. Од папиног двора, кои нитако много не троши, зависе многе фамилие, кое он снабдѣвати мора; и благотворни заводи, кои найвеѣим благословом дѣйствую, морали би са световним престолом св. оца пропасти. Ово су нагледне точке, кое протестантски Енглез неправедно из вида изпушта.

НАЙНОВИЕ.

Беч 26. септ. Овдашнѣ новине веле, да ѣе се идуѣе неделѣ райкерат сазвати.

— **У Бечу** се ово дана разнео глас, да ѣе се неки нов порезки заим од 30 милиона фр. учинити, кои ѣе се за три године изплатити имати.

Лондон 28. септ. Вести из Сангая являю, да е тамошнѣ станѣ врло заплетено, и да е врло на рат налик. Овде очекую, да ѣе их Енглези из мореуза Самонасаки напасти. Исто являю из Нове Селандие, да е бой тамо са уроѣеницима престао, ер оскудицу у свему трпе.

Пешта 27. септ. Говори се да е молбеница овдашнѣг немачког позориштa, коя е за подпору молила, одбиена.

ТРГОВИНА.

Нови Сад 28 септ. Берба се увелико започела. Време мутно и хладно. За ново вино даю трговци 4—5 фор. од акова, али винодѣлци узтежу се по ту га цѣну дати. Преѣашнѣ неделѣ покуповали су страни шпекуланти у Маюру и Каменици 2500 акова стара вина, све по 6—7 фор. а. вр.

Беч 27 сеп. Пшенице е продано 20.000 мерова. У Ѣуру чанадска од 89 фуити тешка продавана е по 3 ф. 25 кр. наполица словачка по 2 ф. 70 кр.; ечам у Пожуну по 1 ф. 90 кр. у Бечу по 2. 15 кр. Зоб е пролазила по 1 ф. 30 кр. — Зоб е у 5 крайцара скочила.

Пешта 27 септ. Време захладило. Ноѣу яки мразеви. На пияци овдашняой продано е свега до 40 хил. кибли, по 2. 55—3. 20 кр. — Ечам слабо се тражио. Зоб имала доста шпекуланта. Кукуруз пролазио е са 10 кр. скуплѣ.

Вуне е продано ове неделѣ до 1000 цен. Цена е маня била него у августу.

Шльивовица стара сремска продавала се по 20 фр. али и слабо било купаца.

Маст продавала се по 39 фор. Обште се држи, да ѣе іой дцние цѣна морати пасти, почем е кукуруз ове године добро родио.

Сланина. Цѣна 33—34 фор.

Шеѣер. Цѣна му е од прошасте неделѣ заостала: 29 фор; а больи 31—32 50 кр. цента.

Мед. На дебрецински вашар довежено е било до 2000 центи, пак е све по 19—20 фор прошло.

Восак ние имао купаца. Из друге руке продавао се по 114 фор.

Бечка берза од 22. септембра

Дукати — — — — — — — —	5 50
Сребро — — — — — — — —	116 30

Позив на предплату.

Поштовану публику учтиво молимо, да би се што пре за идуѣу последню четврт на „Србобран“ предброити изволила.

Сиромашниим свештеницима и *учительима* нашим дае се у смислу изяве наше лист овай у *пола цѣне.* или *бадава.*

Уредн. „Србобрана.“

ОГЛАСИ.

Позив

у сѣдницу књижевног оделеня

Матице Србске.

Сва гг. чланови књижевног оделеня овим се позиваю у сѣдницу књижевног оделеня, коя ѣе се 3. (15.) октобра о. г. у 9 сати пре подне држати.

Главни е предмет те сѣднице: избор подпредсѣдника и избор одбора за књижевно оделенѣ.

У Н. Саду 25. септембра 1864.

Председник „Матице Србске:“

(18—2—3) Платон, Епископ.

ОБЯВА.

Доидуѣа школска година починѣ се у србском учительско-приправничком Заводу 1. Октобра. Тога дана понавляѣе испите они приправници првога разреда, кои су из поединих предмета „е д в а д о в о л ь н и“ успех показали. Октобра 2., 3 и 4. држаѣе се уписиванѣ, и полагаѣе се испити за приманѣ.

Сваки кои у приправнички Завод ступити жели, мора се найдалѣ до пред назначеног рока код подписаног управительства приявити, и ове писмене исправе са собом донети:

1. Крштено писмо, за доказ да е православне вере и да е шестнаесту живота годину навршио.

2. Сведочанство о томе, да е трећи реални или четврти ѣимназияльни разред са добрим успехом свршио.

3. Сведочанство политичне власти о добром моралном и политичном владаню.

4. Лекарску сведочбу о добром станю здравля, особито о здравлю грудних органа и о правилном саставу телесном.

Осим тога обвезани су сви ученици, пре него што примлѣни буду у овай Завод, по смислу високе уредбе вр. наместничког Веѣа угарског, пред професорским збором овога Завода строги испит положити из катихизиса средњег или синодалног заедно са прописаним за дѣцу молитвицама, што се у малом катихизису налазе, из србског и славенског правилног читаня, из рачуна са целим и разбиеним броевима, и из пояня. Притот ѣе се ісшт испитати њихово знанѣ у србском езикословлю, у основной геометрии и у земльопису. Само они ученици, кои строги испит за приманѣ с добрим успехом положе, биѣе примлѣни за питомце овога Завода, а остали одмах одпуштени.

Будуѣи да су они граѣани, код коих приправници стаиую, за владанѣ њихово пододговорни: за то се на знанѣ дае будуѣим приправницима, да они само код оних породица стан погодити смеду, код коих им управительство допусти.

Од управительства
учительско-приправничког
19—2—3. З вода србског.

ОГЛАС!

Од странс сомборског варошког суда овим се до обштег знаня ставля, да е на молбу Ѣорѣа Коларовића овдашнѣг трговца на нѣгово свеколико иманѣ данашньим даном стециште отворено, ради совокуплѣня нѣгови верителя рочиште на 28. и 29. и 30. децембер 1864. н. р. одредито, и за массе старателя Самуило Живановић а за массе заступника адвокат Павле Коцки привремено наименоват.

Услѣд чега се сви они, кои против ове стециштне массе ма каково потраживанѣ имаю, овим позиваю, да свое доказима подкрепите молбенице за горе означено време овоме суду у толико пре поднети непропусте, што се на позние прияве призрение узети неѣе.

Дано у Сомбору из 26. септембера 1864. обдржаваног засѣдания варошког суда.

Ј. М. Шимић,
(16—2—3.) сенатор.

ОБЯВА.

По заключеню суда магистрата Новосадског од 26. мая 1864 Нр. 1476 доставля се до явног знаня: да ѣе се 6 ланаца салашке землѣ Марие удове Летић и деце свое Савве и Алексе, под парц. Нр. 5013—5014 лежи, и коя е по ланац а 1600 кв. хв. на 260 фр. а. вр. проценѣна, због поднамиреня разни дугова на явной лицитации и то у два термина дана 10 окт. (28. сеп.) први, а дана 5. нов. (24. окт.) 1864. други и последньи пут свагда у 9 сати пре подне у сали магистратуалной тако продавати, да ѣе се на првой лицитации преко процене, а на другой испод процене вишедаваюѣем предати.

Условия купа могу се код подписаног у званичне часове дознати, и код Дра Милетића.

У Новом Саду 25. септембера 1864.

Рад. Манойловић
(12—3—3) сенатор.

Књижевн оглас.

Проповѣди покойн. епископа Сергия Каѣанског могу се добити у Ст. Бечею код долеподписаног по 70 кр. а. вр. комад. Едним путем учтиво умолявам ону господу, коима сам књиге услѣд послани ми предбройника, као и наручбина, послао, да би ми новац скупили и послали, те да се и я за дѣло печатньи одужим.

Стефан Болманац
(21—1—1) Диакон Ст. Бечейски.

Уредник и издаватель Петар Нинковић.

Брзотиском Игнята Фукса у Н. Саду.